

VĮ IGNALINOS ATOMINĖS ELEKTRINĖS ORGANIZUOTOS KONSULTACIJOS SAVIVALDYBIŲ ATSTOVAMS ATASKAITA

2024-04-12 Nr. At-1264(7.145E)

Visaginas

I. KONSULTACIJOS KONTEKSTAS

1. Visuomenės konsultacijos ir informavimo objektas

Šiuo metu VĮ Ignalinos atominėje elektrinėje (toliau – Ignalinos AE) saugomas panaudotas branduolinis kuras (toliau – PBK) ir kitos ilgaamžės radioaktyviosios atliekos (toliau – RA). PBK ir dalis kitų ilgaamžių RA susidarė eksploatuojant Ignalinos AE 1983–2009 m., kita dalis – vis dar susidaro įgyvendinant Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimą.

Į konteinerius talpinamos ilgaamžės RA saugomos specialiose laikinose saugyklose. Projektinis konteinerių ir saugyklų eksploatavimo laikas lemia, kad esamomis sąlygomis ilgaamžės RA gali būti tinkamai laikomos iki 2067 m. Baigiantis saugiam konteinerių ir saugyklų eksploatavimo terminui, turi būti pasirengta galutinai sutvarkyti ilgaamžės RA.

2011 m. liepos 19 d. priimta Europos Tarybos direktyva 2011/70/Euratomas (toliau – Direktyva), kuria nustatoma PBK ir kitų RA atsakingo ir saugaus tvarkymo Bendrijos sistema. Remiantis Direktyva, kiekvienai valstybei narei tenka galutinė atsakomybė už joje susidariusių PBK ir RA medžiagų tvarkymą. RA galutinis sutvarkymas, vadovaujantis Direktyva, turi būti atliktas padedant jas į atliekynus, siekiant neužkrauti nepagrįstos naštos ateities kartoms.

Lietuvoje RA yra tvarkomos vadovaujantis Lietuvos Respublikos radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įstatymu ir branduolinės saugos reikalavimais. Įgyvendindama Direktyvos nuostatas, Lietuvos Respublikos Vyriausybė patvirtino 2021–2030 metų branduolinės energetikos objektų eksploatavimo nutraukimo ir radioaktyviųjų atliekų tvarkymo plėtros programą (toliau – Programa), kurioje numatyta priemonė – galutinai sutvarkyti ilgaamžės RA.

Programos pagrindime, vadovaujantis tarptautine praktika, konstatuota, kad vienintelis tvarus, visuotinai pripažįstamas ir saugus galutinis PBK ir kitų ilgaamžių RA sutvarkymo būdas – jų talpinimas į giluminį radioaktyviųjų atliekų atliekyną (toliau – GA).

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įstatymu, Lietuvos Respublikoje susidariusios RA turi būti dedamos į atliekyną Lietuvos Respublikos teritorijoje arba išvežamos į užsienio valstybėje esantį atliekyną. Atsižvelgiant į tai, kad užsienio valstybės, kaip ir Lietuva, draudžia įvežti į savo teritoriją RA, Lietuvos Respublikos teritorijoje esančios ir susidarysiančios ilgaamžės RA turi būti dedamos į Lietuvos Respublikos teritorijoje įrengtą GA.

Programoje numatyti GA projekto įgyvendinimo pagrindiniai etapai. GA vietos parinkimo tyrimo programą numatoma įvykdyti iki 2047 metų. Preliminariai planuojama, kad GA bus statomas 2058–2067 metais, eksploatuojamas 2068–2074 metais, uždaromas 2075–2079 metais.

2019 metais už GA projekto įgyvendinimą atsakinga institucija paskirta Ignalinos AE. Ignalinos AE, vadovaudamasi TATENA rekomendacijomis, įgyvendina pirminį conceptualaus

planavimo projekto etapą. Šiame etape vykdomi GA vietos parinkimo tyrimai, vertinimai. Vykdamas GA vietos parinkimo tyrimo programą, šiuo metu jos apimtyje atliekama duomenų analizė ir apibendrinimas. Šie darbai bus vykdomi ne trumpiau nei iki 2038 m. Šiai dienai jokie sprendimai dėl potencialių GA įrengimo vietų, kurie galėtų būti aktualūs ir svarbūs visuomenei, nebuvo priimti ar svarstyti.

GA įrengimo vieta ir GA koncepcija šiuo metu nėra žinoma.

2. Visuomenės dalyvavimas sprendimų priėmimo procese

Remiantis pasauline patirtimi svarbu, kad GA vietos parinkimo proceso eiga remtųsi visuomenės informavimo ir įtraukimo programa, kuri aiškiai parodytų, kaip visuomenė, vietos bendruomenės ir kitos suinteresuotosios šalys gali dalyvauti sprendimų priėmimo procese. Į visuomenės įtraukimo programą įtraukiamos identifikuotos suinteresuotosios šalys, kurioms gali turėti įtakos GA vietos atrankos procesas ir su juo susiję sprendimai.

II. VYKDYTA VIEŠOJI KONSULTACIJA

1. Viešoji konsultacija savivaldybių atstovams

2024 metų kovo 15 d. Vilniuje, Ignalinos AE įvykdė pirmą viešąją konsultaciją savivaldybių atstovams dėl GA įrengimo Lietuvoje vietos parinkimo proceso. Konsultacijos paskirtis – informacijai (nuomonėms, pastaboms, pradiniam siūlymams, kt.) surinkti ir pagal tai, tariantis su suinteresuotosiomis šalimis, formuoti tolimesnius veiksmus dėl GA įrengimo vietos parinkimo procedūrų, galimų su tuo susijusių sprendimų.

Konsultacijos metodas – konferencija / plataus masto renginys, susidedantis iš ekspertų vedamų pranešimų (skirtų informuoti dalyvius apie sprendžiamą klausimą, aplinkybes) ir moderuojamų dalyvių diskusijų. Pirmoje dalyje išsamiai pristatytas GA projekto įgyvendinimas Lietuvoje ir GA įrengimo vietos parinkimo procesas. Antroje dalyje vykdyta diskusija (klausimų–atsakymų sesija) su savivaldybių atstovais.

Diskusiją su suinteresuotosiomis šalimis vedė nešališkas moderatorius.

2. Konsultacijos tikslai

Informuoti ir surinkti suinteresuotosios šalies didelės dalies nuomones / siūlymus:

- Įgyvendinti konsultaciją su savivaldybių atstovais, siekiant: (a) identifikuoti diskutuotinus klausimus, formuoti jų sprendimo kryptis / alternatyvas; (b) surinkti pasiūlymus, juos įvertinti vykdamas tolimesnį GA vietos parinkimo procesą.
- Didinti informuotumą ir supratimą apie įgyvendinamo GA projekto priežastis, tikslus, įgyvendinimo eigą.

3. Konsultacijos dalyviai

Viešajoje konsultacijoje iš organizatorių pusės dalyvavo:

Pagrindiniai pranešėjai:

- Albinas Zananavičius, Energetikos viceministras
- Linas Baužys, Ignalinos AE generalinis direktorius
- Andrius Vyšniauskas, Ignalinos AE giluminio atliekyno projekto vadovas

Ekspertai

- Dr. Beata Vilimaitė Šilobritienė, Aplinkos ministerijos Taršos prevencijos politikos grupės vyresnioji patarėja
- Dr. Vidas Paulikas, Valstybinės atominės energetikos saugos inspekcijos Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo skyriaus vedėjas
- Dr. Jolanta Čyžienė, Lietuvos geologijos tarnybos direktoriaus pavaduotoja

Viešojoje konsultacijoje dalyvavo šių savivaldybių atstovai:

1. Akmenės rajono savivaldybė
2. Alytaus rajono savivaldybė
3. Anykščių rajono savivaldybė
4. Birštono savivaldybė
5. Biržų rajono savivaldybė
6. Druskininkų savivaldybė
7. Elektrėnų savivaldybė
8. Ignalinos rajono savivaldybė
9. Kaišiadorių rajono savivaldybė
10. Kalvarijos savivaldybė
11. Kazlų Rūdos savivaldybė
12. Kelmės rajono savivaldybė
13. Klaipėdos rajono savivaldybė
14. Kretingos rajono savivaldybė
15. Kupiškio rajono savivaldybė
16. Lazdijų rajono savivaldybė
17. Molėtų rajono savivaldybė
18. Pakruojo rajono savivaldybė
19. Palangos miesto savivaldybė
20. Panevėžio rajono savivaldybė
21. Pasvalio rajono savivaldybė
22. Plungės rajono savivaldybė
23. Prienų rajono savivaldybė
24. Raseinių rajono savivaldybė
25. Rietavo savivaldybė
26. Rokiškio rajono savivaldybė
27. Skuodo rajono savivaldybė
28. Šakių rajono savivaldybė
29. Šalčininkų rajono savivaldybė
30. Šiaulių rajono savivaldybė
31. Šilalės rajono savivaldybė
32. Širvintų rajono savivaldybė
33. Švenčionių rajono savivaldybė
34. Tauragės rajono savivaldybė
35. Telšių rajono savivaldybė
36. Trakų rajono savivaldybė
37. Utenos rajono savivaldybė
38. Varėnos rajono savivaldybė
39. Vilkaviškio rajono savivaldybė
40. Vilniaus rajono savivaldybė
41. Visagino miesto savivaldybė

42. Zarasų rajono savivaldybė

Viešojoje konsultacijoje dalyvavo šių institucijų atstovai:

1. Lietuvos Respublikos energetikos ministerija
2. Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija
3. Lietuvos Respublikos finansų ministerija
4. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija
5. Lietuvos geologijos tarnyba prie Aplinkos ministerijos
6. Valstybinė atominės energetikos saugos inspekcija
7. VĮ Ignalinos AE

III. REZULTATAI

1. Kiekybiniai rezultatai

- Į viešąją konsultaciją buvo kviečiami visų 60 savivaldybių atstovai. Viešojoje konsultacijoje, kuri vyko gyvai ir nuotoliniu būdu, dalyvavo atstovai iš 42 savivaldybių. Pasiiektas 70% dalyvavimo rodiklis nuo visų savivaldybių skaičiaus.
- Šiuo metu yra identifikuotos 77 potencialios teritorijos 29-iose savivaldybėse, kuriose potencialiai galėtų būti įrengtas atliekynas. Iš šio aktualaus savivaldybių sąrašo konsultacijoje gyvai ir nuotoliu dalyvavo 25 savivaldybių atstovai. Pasiiektas 86% dalyvavimo rodiklis nuo aktualių savivaldybių skaičiaus.
- Iš viso gyvoje konsultacijoje dalyvavo per 60 dalyvių, kurie atstovavo savivaldybes ir institucijas.

2. Kokybiniai rezultatai

Apibendrinus dalyvių pateiktas raštu ir žodžiu reakcijas (įžvalgos, klausimai, pasiūlymai), jas galima sugrupuoti į tris diskutuotinų klausimų grupes:

- **Poveikio regionui ir kompensacijų klausimai.** Savivaldybių atstovai kaip vieną svarbiausių susirūpinimą keliančių aplinkybių, susijusių su galutiniu GA vietos parinkimu, nurodo socialinį ir ekonominį poveikį konkrečiai savivaldybei, kurios teritorijoje bus nuspręsta įrengti GA. Akcentuojamas klausimas dėl kompensacinio mechanizmo nustatymo tvarkos tokiai savivaldybei.
- **GA poveikio sveikatai ir aplinkai klausimai.** Savivaldybių atstovai kėlė bendruosius saugos klausimus eksploatuojant GA. Kaip bus užtikrinama GA patikima sauga ir užkertamas kelias radioaktyviųjų medžiagų nutekėjimui į aplinką, kaip užtikrinama GA įrenginio sauga karinio konflikto, ar teroristinių išpuolių metu, koks numatomas poveikis aplinkai (požeminiams vandenims, miškams ir rekreacinėms zonoms, florai ir faunai).
- **GA vietos atrankos kriterijų nustatymo ir kiti atrankos procedūriniai klausimai.** Šioje grupėje diskutiniai, dažniausiai užduodami klausimai susiję su GA vietos atrankos kriterijų nustatymo metodika, jų pagrindimu, ekspertinio vertinimo kompetencijomis, vietų atmetimo metodika ir pan.

3. Diskusijos dalyvių reakcijų (įžvalgos, klausimai, pasiūlymai) apibendrinimas ir ekspertų komentarų (atsakymų) į diskusijos dalyvių reakcijas santrauka:

1. Savivaldybių atstovo(u) reakcija. Teirautasi, kiek Lietuvoje numatoma įrengti giluminių atliekynų – vieną ar daugiau – ir koks preliminarus numatomas atliekyno dydis.

Eksperto(u) komentaras. Pabrėžta, kad bus įrengiamas vienas GA. Šiuo metu dar nėra parengtas techninis projektas, todėl tikslių duomenų dėl teritorijos ir dydžio nėra. Tačiau lyginant su kitomis valstybėmis, kuriose giluminis atliekynas jau yra įrengtas, antžeminė infrastruktūra užima iki 40 ha, dar apie 100-150 ha ploto bus reikalingi iškastos uolienos saugojimui.

2. Savivaldybių atstovo(u) reakcija. Atkreiptas dėmesys, kad pirminiame projekto etape buvo nustatytas 110 potencialių GA įrengimo vietų sąrašas, dabar liko 77. Teirautasi, ar visose šiose vietose yra atlikti tyrimai ir visos jos numatytos kaip tinkamos.

Eksperto(u) komentaras. Ekspertų teigimu, tyrimai atliekami nuolat ir yra papildomi naujais duomenimis. Jeigu teritorija pagal geologinio tinkamumo reikalavimus nėra tinkama, ji yra eliminuojama iš potencialių vietų sąrašo. Šis procesas yra ilgalaikis, todėl atliekant naujus tyrimus ir pildant turimą informaciją naujais duomenimis, teritorijų skaičius gali dar labiau mažėti.

3. Savivaldybių atstovo(u) reakcija. Iškeltas klausimas, kas bus, jei bendruomenė nesutiks, kad jų teritorijoje būtų įrengiamas GA?

Eksperto(u) komentaras. Pabrėžta, kad GA įrengimo vieta nebus primesta bendruomenėms. Informuojant, šviečiant ir konsultuojant bendruomenes, joms bus sudarytos sąlygos dalyvauti sprendimo priėmimo procesuose. Ekspertai atkreipė dėmesį, kad sekdami kitų šalių pavyzdžiu ir ilgamete patirtimi, tvarkant radioaktyvias atliekas, gan dažnai nesutikimas, neigiamas išankstinis nusistatymas ir kategoriškumas kyla iš nežinojimo, per mažo informuotumo. Paašškinta, kad šiuo metu aktyviai komunikuojama apie visus vykstančius GA projekte procesus, darbus, siekiant užtikrinti kuo didesnę bendruomenių ir plačiosios visuomenės informuotumą apie projektą, jo veiklas bei apie tai, kaip bus užtikrinamas saugumas projekto metu, kaip užtikrinama, jog viso GA projekto metu yra ir bus laikomasi saugos standartų. Teigta, kad su bendruomenėmis, savivaldybėmis, kitomis suinteresuotosiomis šalimis, visų pirma, bus vystomas konstruktyvus dialogas, aiškinamasi lūkesčiai, o taip pat abejonės, nesutikimo priežastys, siekiant kuo išsamiau paaiškinti pačio projekto esmę ir jo eigą, pristatant aktualią informaciją dėl saugumo užtikrinimo visais GA įrengimo etapais bei tokiu būdu sumažinti nepagrįstų abejonių ar išankstinio neigiamo nusistatymo rizikas.

4. Savivaldybių atstovo(u) reakcija. Teirautasi, kokios šalys yra įrengusios ar plėtoja giluminių atliekynų projektus?

Eksperto(u) komentaras. Šiuo metu tik Suomija yra įrengusi GA, kuriam atliekamas licencijavimas. Kitos labiausiai pažengusios šalys - Švedija, Prancūzija, Šveicarija.

5. Savivaldybių atstovo(u) reakcija. Teigta, kad Varėnos rajone yra patys didžiausi geležies rūdos klodai – kitur tokių nėra. Šiame rajone taip pat yra didžiausias nacionalinis parkas, veikia karinis poligonas, planuojamos antrojo poligono statybos. Savivaldybių atstovai teiravosi, kodėl diskusija dėl GA potencialių vietų parinkimo inicijuojama visoms 60 savivaldybių, o ne vienai konkrečiai vietai, pavyzdžiui, teritorijai, kurioje dabar yra Ignalinos atominės elektrinės infrastruktūra. Kodėl ten negalima įrengti giluminio atliekyno, teiravosi savivaldybių atstovai. Panašus klausimas pateiktas ir apie Šalčininkų rajoną, kuriame įkurtas poligonas, dalyje Rūdninkų girios. Klausta, ar gali būti planuojamas GA projektas šalia poligono, o Šalčininkų rajonas svarstomas kaip potenciali vieta tokiam atliekynui.

Eksperto(u) komentaras. Atkreiptas dėmesys, kad šiai dienai dar per anksti kalbėti, kad kai kurios nustatytos potencialios vietos savivaldybėse yra pranašesnės už kitas. Akcentuota, kad GA įrengti būtina užtikrinti jo saugą. Tam, kad sauga būtų užtikrinta, turi būti sukurta atliekyno barjerų visuma – natūralių ir dirbtinių – kuri sulaukytų radionuklidus taip, kad nebūtų pavojaus aplinkai ir žmonėms. Pavojus negali būti viršytas ir ateities kartoms. Ekspertai pabrėžė, kad į atliekyną bus dedamos ilgaamžės RA atliekos, todėl įrenginys turi būti saugus ilgą laiką, tam bus atliekamas ir ilgalaikis saugos vertinimas. Šiame pirminiame projekto etape yra renkama geologinė informacija apie tai, kur potencialiai, galėtų atsirasti giluminis atliekynas. Tačiau konkreti vieta bus numatyta tik atlikus visus išsamius tyrimus.

6. Lietuvos savivaldybių asociacijos reakcija. Asociacijos atstovas atkreipė dėmesį, kad GA vietos parinkimo sprendimas turi daug pusių – ekonominę, geologinę, logistinę, bet pirmiausia - tai yra politinis sprendimas. Akcentuota, kad tam, kad jį galėtume priimti, dėl algoritmo būtina susitarti su Vyriausybe bei atsakinga ministerija, kuri galėtų tęsti algoritmo vykdymą. Pasak asociacijos atstovo, dar prieš pusantrų metų klausta, kur yra energetikos ir aplinkosaugos ministrai, kurie leistų užtikrinti visoms pusėms naudingą sprendimą. Pabrėžta, kad turi būti aišku: ką gauna valstybė, ir ką - konkreti savivaldybė. Savivaldybių asociacija pateikė siūlymą pateikti kuo išsamesnę informaciją apie objektą – pvz., sanitarinės apsaugos zonas ir visas kitas charakteristikas, kurios leistų suprasti, apie kokių parametrų objektą kalbama ir kokios yra apsaugos zonos, kurių reikės paisyti ateityje planavimo dokumentuose. Nustačius, kokį poveikį sprendimas turės konkrečiai savivaldybei (asociacijos atstovo nuomone, GA objektas greičiau kurs neigiamą vertę), pasiūlyti konkrečiai savivaldybei X (kuri bus atrinkta po penkių ar dešimties metų) finansinę kompensaciją. Akcentuota, kad per kompensacines priemones būtų galima atrasti visoms pusėms priimtina situaciją ir tinkamą algoritmą, tinkantį atrinktai ar sutinkančiai GA objektą statyti savivaldybei.

Eksperto(u) komentaras. Akcentuota, kad Lietuvos atveju GA įrengimas yra pakankamai toli (galutinė vieta bus patvirtinta tik 2038-2047 m. laikotarpiu, o GA statybos vyks 2058–2067), tad šiuo metu alternatyvos ir galimos naudos dar nėra svarstomos. Ekspertų nuomone, pirmiausia turime užtikrinti, kad GA objektas būtų visiškai saugus. Paašškinta, kad dabar vertinama visa valstybės teritorija ir atmetimo būdu potencialių teritorijų skaičius mažėja. Šiandien mes esame paieškų pradžioje ir nežinome, kiek vietų iš tikrųjų yra tinkamos. Šiame pirminiame etape svarbu išsiaiškinti, kiek jų tinkamos - pirmiausia, saugumo požiūriu. Konstatuota, kad kol yra pakankamai ilgas potencialių vietovių sąrašas (77), svarstyti konkrečias kompensacines priemones, kurios darytų projektą patrauklesniu, yra per anksti, kadangi nėra aišku, kokia tai savivaldybė ir kokie jos poreikiai. Ekspertų vertinimu, būtina gilinti bendradarbiavimą su visomis suinteresuotosiomis šalimis, skaidriai dalintis visa informacija, kuri žinoma šiai dienai ir kokios veiklos suplanuotos ateityje. Pasak ekspertų, vėlesniuose etapuose susiaurinus potencialių vietų sąrašą potencialioms vietoms bus atliktas detalus socialinis-ekonominis vertinimas, kuris ir pasakys, kokia bus įtaka (ne tik neigiama, bet ir teigiama – naujos darbo vietos, vietos verslo suaktyvėjimas ir pan.). Šiandien esame ankstyvoje - pasirengimo fazėje ir mums reikalingas aiškumas, kur atliekynas gali būti įrengtas.

7. Savivaldybių atstovo(u) reakcija. Teirautasi, ar GA bus laikomos užsienio atliekos.

Eksperto(u) komentaras. Vadovaujantis Jungtine panaudoto kuro tvarkymo saugos ir radioaktyviųjų atliekų tvarkymo saugos konvencija, galutinė atsakomybė už valstybės

teritorijoje esančių ir susidarysiančių radioaktyviųjų atliekų tvarkymo saugą tenka valstybei. Taip pat 2011 m. Europos Tarybos priimta Euratom direktyva nustatė panaudoto branduolinio kuro ir kitų radioaktyviųjų atliekų atsakingo ir saugaus tvarkymo ES sistemą, pagal kurią valstybės narės nustato ir įgyvendina panaudoto branduolinio kuro ir radioaktyviųjų atliekų tvarkymo nacionalinę politiką. Remiantis šiais teisės aktais, Lietuvoje planuojamame įrengti GA bus talpinamos tik Lietuvoje susidarančios ilgaamžės radioaktyvios atliekos bei panaudotas branduolinis kuras.

8. Savivaldybių atstovo(u) reakcija. Savivaldybių atstovai teiravosi, koks numatomas GA poveikis geriamojo vandens šaltiniams, gruntiniams vandenims, upėms ir ežerams.

Eksperto(u) komentaras. Poveikis nenumatomas. Pažymėta, kad pačio GA koncepcija vadovaujasi tuo, jog GA yra įrengiamas stabiliose geologinėse formacijose, pasižyminčiose itin mažu laidumu vandeniui ir yra visiškai izoliuojamas galimas radionuklidų patekimas į vandens apytaką. Akcentuota, kad vanduo yra pagrindinis rizikos veiksnys, į kurį atsižvelgiama dar prieš pradėdant bet kokius su GA įrengimu susijusius darbus, todėl svarstomos GA vietos yra renkamos būtent ten, kur nėra pavojaus radionuklidų patekimui į paviršinį, požeminį vandeniui, nėra rizikos vandens apytakai. Siekiant įvertinti poveikį aplinkai, atliekama saugos analizė, poveikio aplinkai vertinimas, Strateginis pasekmių aplinkai vertinimas, ekspertiniai vertinimai, kurie remiasi matematiniu modeliavimu, skaičiavimais, patikrintais duomenimis.

9. Savivaldybių atstovo(u) reakcija. Lietuva suskirstyta geologinėmis zonomis. Savivaldybių atstovai teiravosi, ar yra aišku, kurios zonos yra tinkamesnės atliekynui? Ar yra žinoma, kad kai kurios vietos yra geresnės už kitas atliekynui įrengti? Ar jau aišku, kur būtų patraukliausia atlikti tyrimus ir nuo ko bus pradėdama?

Eksperto(u) komentaras. Paašškinta, kad po pradinio vertinimo turime tris geologines formacijas tinkamas giluminiam atliekynui. Giluminis atliekynas yra inžinerinių ir gamtinių barjerų visuma, užtikrinantis ilgalaikę saugą. Jis yra projektuojamas atsižvelgiant į konkrečią vietą – pagal jos geologines, chemines, hidrologines ir kitas savybes. Konstatuota, kad šiai dienai negalime pasakyti, kuri vieta geresnė – šiai dienai visos jos yra lygios, t.y. vienodo tinkamumo.

10. Savivaldybių atstovo(u) reakcija. Savivaldybių atstovai pasidalino įžvalga, kad galbūt reikėtų pradėti aukščiausio lygio derybas su kitomis valstybėmis, kuriose jau yra įrengtas giluminis atliekynas, išnuomojant tam tikrą vietą ir vežant mūsų atliekas pas juos.

Eksperto(u) komentaras. Ekspertai pažymėjo, kad branduolinių atliekų sutvarkymą sprendžia tarptautinė konvencija, sudaryta tarp branduolinių pasaulio valstybių. Joje sutarta, kad kiekviena valstybė yra atsakinga už savo atliekas be teisės perleisti jas kitiems. Todėl reikėtų keisti ne tik Lietuvos įstatymus, bet ir tarptautinę konvenciją, tarptautinius susitarimus. Kaip ir Lietuva, visos pasaulio valstybės draudžia savo teritorijoje galutinai tvarkyti kitų valstybių radioaktyvias atliekas.

11. Savivaldybių atstovo(u) reakcija. Savivaldybių atstovai atkreipė dėmesį dėl pareigos apie GA projektą informuoti kaimynines valstybes. Pavyzdžiui, Kalvarijos savivaldybė ribojasi su kaimynine šalimi – mūsų atstumai su Lenkija yra labai maži. Klausta, ar atliekant potencialios vietos vertinimą, turėtų būti informuojama kaimyninė valstybė.

Eksperto(u) komentaras. Pažymėta, kad pagal Espoo konvenciją dėl tarpvalstybinio poveikio aplinkai vertinimo atsiranda prievolė informuoti teritorijas, kurioms potencialiai gali atsirasti poveikis dėl įrengto GA. Paašškinta, kad kaimyninė Lenkija bus

informuojama. Pažymėta, kad kiekviena valstybė turi teisę gauti informaciją apie planuojamą projektą, tačiau užsienio valstybė neturi teisės drausti vykdyti veiklos. Pažymėta, kad poveikis užsienio valstybėms nėra numatomas.

12. Savivaldybių atstovo(u) reakcija. Kelti klausimai dėl GA projekte numatomų tyrimų gręžiniuose. Kur jie planuojami ir kas konkrečiai bus daroma?

Eksperto(u) komentaras. Ekspertai patvirtino, kad GA projekto metu bus atliekami atrinktų vietų tyrimai gręžiniuose. Darbų metu bus gręžiami gilūs gręžiniai iki potencialios GA formacijos. Gręžimo metu bus aprašomos uolienos, imami uolienų mėginiai mineralinės ir kt. sudėties, geomechaninių savybių laboratoriniams tyrimams. Taip pat bus imami požeminio vandens mėginiai vandens cheminės bei izotopinės sudėties analizei. Gręžiniuose bus atliekami geofiziniai ir hidrogeologiniai tyrimai, siekiant nustatyti vietovės geologinę sąrangą bei hidrogeologinius parametrus. Ekspertai atkreipė dėmesį, kad giliųjų gręžinių įrengimui ir tyrimui juose vietos nėra parinktos, tyrimus planuojame daryti valstybinėje žemėje.

13. Savivaldybių atstovo(u) reakcija. Savivaldybių atstovai teiravosi, koks numatomas GA poveikis žemės ūkiui, ar galima bus saugiai ūkininkauti šalia įrengto GA.

Eksperto(u) komentaras. Ekspertai akcentavo, kad patį GA sudaro antžeminė ir požeminė infrastruktūra. RA bus saugomos giliai po žeme, o antžeminę dalį sudarys infocentras bei inžinieriniai infrastruktūros objektai (paskirstymo stotys, katilinė ir pan.). Preliminariai numatoma, kad tiesiogiai su GA susijusi antžeminė infrastruktūra užims iki keliasdešimt hektarų ploto. Už šito ploto ribos šiuo metu nenumatomos apsaugos zonos ar kokie nors taikomi apribojimai šalia esančioms teritorijoms, todėl bus galima vystyti įprastinę veiklą, įskaitant ir ūkininkavimą.

14. Savivaldybių atstovo(u) reakcija. Savivaldybės atstovai teiravosi, kiek atliekynas bus saugus. Pasitelktas aktualus pavyzdys, kai vykstant kariniams veiksams, pirmiausia taikomasi į objektus, kurie gali sukelti didesnę pavojų. Kalbant apie galimą teroristinį aktą, kiek objektas yra saugus net jeigu jis yra keli šimtai metrų po žeme, klausė savivaldybių atstovai.

Eksperto(u) komentaras. Pasak ekspertų, ilgalaikė sauga bus vertinama, atliekant saugos analizę, kuri turi būti atliekama periodiškai, atsiradus naujiems duomenims. Siekiant užtikrinti GA saugumą yra vertinami ne tik geologiniai, socialiniai-ekonominiai veiksniai, bet ir įvairios kitos rizikos, kurių atsiradimo negalime numatyti, tačiau teorinė perspektyva tam išlieka. Pavyzdžiui, vertinant GA saugą, kitose šalyse yra atliekami bandymai tiek su pačiais konteineriais, kuriuose bus patalpintos ilgaamžės radioaktyviosios medžiagos, tiek su skirtingomis medžiagomis, naudojamomis GA įrengimui ar užsandaritimui, tiriamas jų atsparumas įvairiems aplinkos faktoriams, įvertinant ir stichinių nelaimių rizikas (žemės drebėjimai, potvynis, teroristiniai išpuoliai, sprogdinimai ir t.t.). Pats branduolinės energetikos objektas turi turėti tokias savybes, kad jonizuojančiosios spinduliuotės poveikis žmonėms ir aplinkai neviršytų nustatytų normų tiek normalios eksploatacijos, tiek avarijos atvejais, tad saugos vertinimas taip pat remiasi ir avarinių atvejų potencialios rizikos įvertinimu bei šios rizikos eliminavimu.

IV. VERTINIMAS

Viešosios konsultacijos metu išpildyti visi jos plane numatyti įgyvendinimo rodikliai:

- Suorganizuota 1 viešoji konsultacija, kurios pasirinktas metodas – konferencija / plataus masto renginys.
- Dalyvių skaičius – 50-100.
- Parengta 1 viešosios konsultacijos ataskaita.
- Identifikuotas ir parengtas diskutuotinų klausimų sąrašas, kurio pagrindu bus planuojamas tolesnis konsultacijų ciklas su suinteresuotosiomis šalimis.

V. TOLIMESNI ŽINGSNIAI

- Remiantis įvykusios konsultacijos rezultatais identifikuoti ir aktualizuoti diskusiniai klausimai, kurių pagrindu bus organizuojamas tęstinis suplanuotų konsultacijų ciklas su suinteresuotosiomis šalimis, gilinant tarpusavio bendradarbiavimą.
- Informuotos diskusijos metu pateikti siūlymai, bus panaudoti kompromisinių sprendimų paieškai ir bendrų pozicijų derinimui, siekiant formuoti tolimesnius veiksmus dėl GA įrengimo vietos parinkimo procedūrų, galimų su tuo susijusių sprendimų.
- Įvykusios konsultacijos metu surinktos ir apibendrintos suinteresuotųjų šalių reakcijos (dažniausiai pasikartojantys rūpimi klausimai) bus panaudoti tikslinant viešinimo strategiją ir komunikacines veiklas, siekiant atliepti suinteresuotųjų šalių informacinius lūkesčius, tuo pačiu užtikrinant tęstinumą didinant informuotumą ir supratimą apie įgyvendinamo GA projekto priežastis, tikslus, įgyvendinimo eigą.

Projektų valdymo departamento
direktorius

Dmitrij Jekateriničev

Andrius Vyšniauskas, tel. +370 686 21 632
A. V., 9, 2024-04-12